

*І. В. Карбівничий, Черкаський інститут банківської справи
Університету банківської справи НБУ*

АНАЛІЗ БАНКІВСЬКОЇ ПРАКТИКИ З ОЦІНКИ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКА

Невід’ємною частиною механізму формування та реалізації кредитної політики банку є визначення критеріїв оцінювання кредитоспроможності його потенційних позичальників, на основі яких має формуватися методика визначення класу надійності позичальника. Відсутність науково-обґрунтованих методів оцінки кредитоспроможності позичальника та ризику неповернення кредитів, а також відсутність спеціалістів, компетентних у підготовці та прийнятті рішень про можливість й умови кредитування, можуть бути причиною погіршення якості кредитного портфеля, що, у свою чергу, призводить до погіршення фінансового стану чи навіть банкрутства банку. Так, за даними американських аналітиків, 30–40 % прострочених кредитів виникає внаслідок недостатньо глибокого аналізу фінансового стану позичальника на попередній стадії переговорів.

У вітчизняній банківській практиці механізм оцінки кредитоспроможності позичальника лише частково регулюється законодавством, НБУ в “Положенні про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків” розробив методіку аналізу фінансового стану позичальника, яка має враховуватися банками обов’язково. Однак наведені в Положенні вимоги є мінімально необхідними, і кожен банк може розробити власний підхід з урахуванням своєї специфіки, основних положень кредитної політики та конкретних економічних умов.

Отже, кожен банк має право самостійно встановлювати додаткові критерії оцінки, що підвищують вимоги до показників для адекватної оцінки кредитних ризиків і належного контролю за ними. При цьому розроблена банком методика проведення оцінки кредитоспроможності позичальника є обов’язковим додатком до положення про кредитну політику банку.

Сучасні підходи до методики аналізу кредитоспроможності позичальників у банках базуються на комплексному застосуванні кількісних і якісних показників. Методи і моделі оцінки кредитоспроможності позичальників, які застосовують зарубіжні банківські установи, можна класифікувати таким чином:

- класифікаційні (статистичні методи оцінки), до яких належать бальні системи оцінки (рейтингові методики) і моделі прогнозування бан-

крутств (що базується на MDA – Multiple Discriminate Analysis – множинному дискримінантному аналізі);

- моделі комплексного аналізу (на основі “напівемпіричних” методологій, тобто, які базуються на експертних оцінках аналізу економічної доцільності надання кредиту: “правила шести “С”, CAMPARI, PARTS, PARSER та ін.).

За останні десятиріччя у банках ЄС розробляють методи оцінки якості потенційних позичальників за допомогою різного роду класифікаційних (статистичних) моделей. Їхня мета – виробити стандартні підходи для об’єктивної характеристики позичальників, знайти кількісні критерії для поділу майбутніх клієнтів на основі наданих ними матеріалів на надійних і ненадійних – тих, які підпадають під ризик банкрутства, й тих, для кого небезпека банкрутства малоймовірна.

Таким чином, у зарубіжній банківській діяльності при розгляді питання про кредитоспроможність клієнта комплексно аналізують такі непорівнювані категорії, як економічні інтереси банку, гарантії повернення кредиту, а також людські якості керівного складу підприємства-боржника. В усіх системах використовують спільні елементи, але, з іншого боку, є й суттєві відмінності. Системи характеристик кредитоспроможності клієнтів, які використовують зарубіжні банки, містять значно більший перелік ознак, ніж визначений НБУ. Але, по суті, ці системи дуже схожі – різні їх назви значною мірою визначені різною послідовністю розгляду цих ознак.